

๓ กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

ผลที่เกิดกับนักเรียน

นักเรียนเกิดสำนึกรักธรรมชาติ เช่นการเก็บเปลือกไม้มาข้อมือ จะเลือกเอาต้นที่โตแล้วมีใบที่อุดมสมบูรณ์มีการรักษาและดูแลต้นไม้จากการถากเอาเปลือกออกโดยใช้ดินโคลนทารักษาและไม่ใช้เคมีใดๆ โคนเดดหรือ ยางออกมากเกินไป สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้ถุงพลาสติก กระป๋าไปสังเคราะห์มาใช้กระป๋าผ้าฝ้าย ทอเอง เช่นเดิม ใช้เอง เดือนักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาด้านธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติที่ถูกวิธี เด็กนักเรียนมีทักษะการทอผ้า รู้และเข้าใจการทอผ้าตั้งแต่เริ่มศึกษาหาเปลือกไม้ การต้มเคี่ยว การข้อมือ การถักหูก การสีหูก การกรองฝ้าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองเป็นเสื้อผ้า ผ้าพันคอ กระป๋า ผ้าม่าน ของที่ระลึก เป็นต้นและยังเป็นการเสริมรายได้ให้กับเดือนักเรียนอีกด้วย

- เด็กมีความกล้าแสดงออก เด็กมีโอกาสไปอกร้านจัดแสดงผลงานและเข้าแข่งขันนอกสถานที่มากขึ้น เช่นแสดงผลงานการสอนแบบบูรณาการกับแนวปั้นปูนและศิลปะที่จัดขึ้นในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัด

นครราชสีมา งานตลาดนัดศิลปะที่เทศบาลเมืองยโสธร งานแสดงสินค้าโถท้อปที่โรงเรียนสร้างมิ่งมิตรภาพที่ ๑๙๑ ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากโรงเรียนอื่นๆ ด้วยส่งผลให้เด็กกล้าพูดขึ้นกว่าเก่า จะเห็นได้จากการที่เด็กให้ข้อมูลและสาธิตการทำผ้าตัดเย็บให้กับกรรมการประกวดโรงเรียนเพื่อรับรางวัล โรงเรียนพระราชทานหนล่าสุดทุกคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าที่เคยประกวดในรอบก่อนมาก เป็นที่พอใจของคณะกรรมการ ครู ผู้ปกครองที่อยู่ลุ้นอยู่

- เด็กเก่งขึ้นช่วยงานบ้านได้ เช่น น้องพีทเป็นผู้ช่วยเดฝึกมีการเข็บผ้าสวย กว่าผู้หญิงทำตอนพี่สาวจะแต่งงานได้ช่วยเข็บหน้าหมอนให้กับพี่สาวเพื่อเป็นของสมมา (ของมา) ญาติฝ่ายสามี พี่สาวบังเข็บไม่เป็น เพราะไม่ได้ฝึกฝนมาก่อน

- เด็กมีความภูมิใจในฝีมือ เช่นน้องเตี้ย ชีปกา เมื่อสัมภาษณ์ชุดที่ตัวเองตัดเย็บเองชอบอวด กับพี่สาวเสมอว่า เป็นไงพี่เตี้ยหนูสวยไหมหละ นี่ตัดเย็บเองเลยนะ ซึ่งพี่สาวไม่ได้เข้าร่วมโครงการจะเข็บไม่เป็น ทุกวันศุกร์เด็กจะใส่ชุดที่ทอ ตัดเย็บเอง

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ชุมชนให้การยอมรับทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการ ครู และทีมวิจัยชุมชนมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ชุมชนสนับสนุนกิจกรรมทุกอย่างด้วยความเต็มใจ เสียสละ จากผลงานดีเด่นของ นักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ด้านการทำผ้าพื้นเมือง อยู่เสมอ ๆ และถือเป็นเกียรติ ประวัติแก่ชุมชนและครอบครัวของนักเรียน มีความสุขเมื่อทุกวันศุกร์เห็นเด็กสวนใส่เสื้อผ้าที่เขาทอ และตัดเย็บด้วยมือเขาเอง

ผลที่เกิดต่อทีมวิจัย

ทีมวิจัยองค์ได้เรียนรู้ว่าเด็กเขาสามารถเรียนรู้ได้เร็ว ถ้าเขาได้มีโอกาสได้ทำบ่อยๆ โดยมีผู้ใหญ่ค่อยกำกับ ดูแลบ้าง มีความสุขที่ได้ทำงานกับเด็กๆ ซึ่งทุกคนก็น้อมกว่ารู้สึกเหมือนกัน

๔. กิจกรรมการศึกษาสมุนไพร

นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้สรรพคุณ ลักษณะลำต้น ใน ของสมุนไพร กิลตัว สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นผู้บรรยายสรรพคุณสมุนไพรให้คณะศึกษาดูงานได้รับทราบ ซึ่งก่อนหน้านี้ นักเรียนไม่มีความรู้ด้านสมุนไพรมาก่อน ไม่สามารถบอกลักษณะลำต้น ใน ราก ดอกและสรรพคุณได้และได้รู้ว่าสมุนไพรที่ชุมชนยังใช้ในการดูแลสุขภาพกษาโรคที่ง่ายๆเบื้องต้นหลายอย่าง ในปัจจุบัน เช่น

- มะนาวสด คั้นเอาน้ำผึ้งสมกับเกลือเล็กน้อย จิบบ่อยๆช่วยให้ชุ่มคอ ขับเสมหะ
- เปลือกเพกา แห่น้ำดีมีแก้เบื่อเมまい
- ฟ้าทะลายโจร ใช้ใบสด ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ ๑๐ -๑๕ นาที ดีมีแก้ไข้ แก้เจ็บคอ
- ทองพันชั่ง รักษาโรคผิวหนัง ใช้ใบสดหรือรากสดตำให้ละเอียดแห่เหล้าขาวหรือแอลกออล์พอทั่ว Maya ทิ้งไว้ ๗ วันนำมาทาวันละ ๓-๔ ครั้ง จนกว่าจะหาย
- ว่านหางจระเข้ ใช้ลอกออกอักเสบ แพลงไฟไหม้ นำรอนลวก ใช้วุ่นจากใบพาระงับความเจ็บปวด ช่วยให้แพลงหายเร็ว ใช้ทาวันละ ๓-๔ ครั้งจนกว่าจะหาย
- น้ำมันมะพร้าว ผสมน้ำมูนใส รักษาแพลงไฟไหม้ร้อนลวก
- ผลลูกยอ ใช้เป็นสมุนไพร บำรุงเลือด ใช้ลูกสอดมาตำเหมือนส้มตำ หรือนำมาฝานเป็นชิ้นแล้วกัดช่วยน้ำตาลทรายแดง ทิ้งไว้ ๗ เดือน นำออกที่เป็นน้ำมารับประทาน บำรุงเลือด
- ใบคำลึง แก้แพ้ ป่วยบวมจากแมลงกัดต่อย ใช้ใบ ๑ กำมือ ตำให้ละเอียดผสมน้ำ เล็กน้อยคั้นเอาน้ำมาทาข้าบอุบะริเวณที่มีอาการแพ้ จนกว่าจะหาย
- เสลดพังพอนตัวเมีย ใช้ใบสด ๑๐-๑๕ ใบ ล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดเติมเหล้าขาวพอชุ่มยา นำมาทาและใช้กากพอกบริเวณที่บวมจนกว่าจะหาย

- ขมิ้น ลดอาการ อักเสบ ลมพิษ และแก้ผื่นคัน ใช้เหง่า ยาวย ๒ นิ้วฝันกับน้ำท่า บริเวณที่มีอาการ

ทีมวิจัยได้ปรับปรุงสวนหย่อมดอกไม้ทั่วไปมาเป็นสวนหย่อมสมุนไพร ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและผู้สนใจทั่วไปได้

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ชุมชนสามารถใช้สวนหย่อมสมุนไพรในโรงเรียนและสวนป่าธรรมชาติ เป็นฐานการเรียนรู้ได้ทุกเวลา สมุนไพรแต่ละชนิดจะมีป้ายชื่อ สรรพคุณ รูปภาพของสมุนไพร ไว้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการศึกษาเรียนรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลที่เกิดต่อทีมวิจัย

ทีมวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ด้านสมุนไพร มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานเพิ่มเติม และมีโอกาสไปศึกษาสมุนไพรที่ภูมภาค ตำบลลสวัท อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรและนำความรู้ไปใช้ เช่น ส.อบต.นิพล และ ส.อบต. แคนไชย บอกว่า ภารยาที่บ้านคันใบย่านางให้คุ้มทุกวัน รู้สึกสนับสนุนตัว ขับถ่ายสะดวก และพึ่งรู้ว่าในชุมชนเราที่มีสมุนไพรดีๆ หลากหลายอย่าง

๕. กิจกรรมเผาถ่าน

เด็กมีความรู้ว่าการเผาถ่านที่ดีควรทำอย่างไร เช่น รู้ว่าการเผาถ่านที่ไม่เป็นการทำลายลิงแวงคลื่น ไม่ทำให้โลกร้อนควรเผาตอนกลางวันเตาเผาถ่านควรอยู่ใกล้ป่าไม้ และหันกระบอกวันเข้าป่าไม้ตอนกลางวันต้น ไม่ต้องการก้าชาร์บอน ได้ออกไชช่วยในการเริ่มเติบโต และจะปล่อยออกซิเจนออกมาน้ำที่ลักษณะของถ่านจะเป็นการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ได้ด้วย ส่วนถ่านที่ได้นักเรียนจะขายแล้วนำมาฝากรอบทรัพย์ของโรงเรียนส่งต่อครุฑศิลป์สอนคณิตศาสตร์ต่อไป

๖. กิจกรรมการศึกษาประเพณีที่สำคัญในชุมชน

ผลที่เกิดต่อนักเรียน

นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาความเป็นมา ประเพณีเกี่ยวกับบุญข้าวสารและบุญข้าวประดับดิน ได้รับรู้ถึงความเชื่อของชุมชน และสามารถสืบทอดประเพณีที่ดีงามไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาในอนาคต และประเพณีตักบาตรที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษาประเพณีที่สำคัญในชุมชน ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่นอนตื้นสาย ให้ตื่นแต่เช้า เป็นการเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ขยัน และรู้จักช่วยเหลือผู้ป่วยของน้องน้ำ ทำงานบ้าน สำหรับเด็กอนุบาลและ ป.๑ – ๓ ที่ไม่สามารถน้ำ ได้ ก็จะไปตักบาตรกับคุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย เป็นประจำ แรก ๆ จะใช้ชีวิตรับกับและใช้คะแนนเป็นตัวจูงใจนักเรียน เมื่อทำเป็นประจำก็ถูกยกเป็นความเชิดชิน ปัจจุบันไม่ต้องบังคับเหมือนช่วงแรกอีกแล้ว วันไหนเด็กคนไหนไม่ตักบาตร เพื่อน ๆ นักเรียนก็จะตรวจสอบซึ่งกัน และกัน ครูไม่ต้องตรวจติดตาม

ผลที่เกิดต่อชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนมีความภาคภูมิใจต่อการเปลี่ยนแปลงพุทธิกรรมของลูกหลาน บุตร มีค่า เด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพุทธิกรรมไปในทางที่ดี กล่าวคือ เด็กนักเรียนตื่นเช้า เพื่อให้ทันใส่บ่าตรโดยผู้ปกครอง ไม่ต้องปลุกเหมือนเคย มีความรับผิดชอบมากขึ้น สำหรับบ้านก็ รีบทำให้เสร็จก่อนออกไปเล่น แสดงความกตัญญู บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วยการใส่บ่าตรอุทิศ ส่วนกุศลไปให้ทุกเช้า เด็กเข้าวัดทำบุญโดยผู้ปกครองไม่ต้องชี้ชวนและมีเด็กเข้าวัดมากขึ้น โดยเฉพาะวันพระ เด็ก ๆ จะตามผู้ใหญ่ไปฟังเทศฯอยู่เสมอ ๆ ผู้ปกครองต่างแสดงความพอใจที่เด็กมี การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แม้ท่านพระครูวารสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดสร้างมิ่ง (วัดประจำหมู่บ้าน กุดเสถียร) ยังอุ่นใจชมว่าเด็ก ๆ นักเรียนโรงเรียนบ้านกุดเสถียร มีจิตใจดี รักษา รับผิดชอบ มีความพยายามที่จะทำความดีด้วยการเข้าวัดฟังธรรมในวันพระ และตักบาตรทุกเช้า

ผลที่เกิดต่อมีวิจัย

ทีมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจต่อประเพณีบุญข้าวสาเกและบุญข้าวประดับดินดีขึ้น สามารถ สืบสานประเพณีไว้ให้ลูกหลาน ได้ศึกษาเรียนรู้ในอนาคต สามารถปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีการ ความเชื่อ ของบุญข้าวสาเกและบุญข้าวประดับดินได้อย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนทั่วไป

๓. กิจกรรมออมทรัพย์

การออมทรัพย์ถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ เป็นการสร้างนิสัยการออม เป็นหลักประกันที่ดีใน วันหน้า เป็นการช่วยเหลือกัน พึ่งพาตนเอง ได้ในระดับหนึ่งของการออมทรัพย์ของนักเรียน ที่เช่นเดียวกัน เด็กได้เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ไปด้วยในการทำบัญชีออมทรัพย์ ซึ่งจะเปลี่ยนเรื่องกันเป็นกรรมการรับ ฝากไปทุกวันบณฑ์ อ.ทศนีย์ได้นำไปให้กู้ยืมจะปันผลอีกครั้ง เดือน พฤษภาคม ๒๕๕๒ นี้คาดว่าจะ

ได้ดูกเบี้ยเยื่อพอสมควร นักเรียนที่มีเงินฝากมากอย่างน้อยข้อช น้องเงิน มีรายได้จากการเพาล์ตัน และจากการรับจ้าง เหลือค่าขนม มีเงินฝากคนละ ๒,๒๐๐ บาทเด็กหญิงศุภกร ชมสาร นักเรียน อนุบาล มีเงินออม ๓,๐๐๕ บาท เด็กชายสมเกียรติ ชูรัตน์ นักเรียนชั้น ป.๓ มีเงินออม จำนวน ๑,๑๕๐ บาท เด็กชายเกียรติพงษ์ มหาชัย มีเงินออม ๓,๕๑๕ บาท เด็กหญิงศราลัย บุญทศ มีเงินออม ๑,๑๓๕ บาท ยอดเงินออมของสมาชิกทั้งหมด จำนวน ๑๐๐,๒๐๘ บาท (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๒)

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

จากการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ควรมีลักษณะดังนี้

๑. តីកម្មណ៍នៅពាណិជ្ជកម្ម

๑.๑ ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคน การทำกิจกรรม ได้ถ้าหากความรู้เป็นตัวนำนำยกระดับประสิทธิภาพที่จะประสบผลสำเร็จ ถึงสำเร็จก็จะใช้เวลานาน กว่าสิ้นเปลืองงบประมาณ มากกว่า เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน ดังคำ บอกเล่าของแม่ดอภิจันทร์ โකตระวิชา ที่บอกว่า ดีใจมากที่ได้มาสอนลูกหลาน รักมาก อยากรู้เรื่อง ทำงานเป็นทุกอย่าง จะได้มีชีวิตที่ดี และจากการวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านตนเองกับบ้านอื่น พบว่า ที่บ้านเราระบบความสำเร็จก้าวหน้ากกว่าหมู่บ้านอื่นเป็นเพราะว่าบุคลากรบ้านเรามีความรู้ มี ประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่า จึงเป็นการยืนยันว่าการศึกษาการเรียนรู้ มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ

๑.๒ ชุมชนต้องมีความเสียสละและทุ่มเทให้กับการศึกษา เช่น มีความพร้อมที่จะสนับสนุนการศึกษาทุกด้าน เกี่ยวกับทั้งบุคคล เวลา องค์ความรู้ ประสบการณ์ อุปกรณ์ การศึกษา เช่น ทุกปีศิษย์เก่า และผู้ปกครอง ที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะจัดทำผ้าป่ามาทอดโรงเรียนทุกปี หรือเป็นข้อตกลงในชุมชน ว่าเวลาใดมีผ้าป่ามาทอดที่วัดประจำหมู่บ้านจะต้องจัดเบ่งส่วนหนึ่งมาสนับสนุนโรงเรียน มีประชุมชุมชนบ้านด้านทอผ้า เช่น นางประหยด สรายุรอมย์ นางฟาน สีทา นางดอกจันทร์ โภตรวิชา มาสอนทอผ้าที่โรงเรียนเกือบทุกวันโดยไม่ได้หวังเงินตอบแทน การขอแรงงานชาวบ้านในการพัฒนาโรงเรียนทุกครั้งจะมีชาวบ้านมากมายจนครุ่นที่ข้ามมาใหม่ทุกคนแบกลกใจ เช่น คุณครุฑัษณี จากพา บอกว่าเป็นไปได้ยังไง ไม่เคยเห็น

๒. คุณลักษณะของครู

๒.๑ ครูชำรังคนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เช่น แสดงความจริงจังจริงใจ ตั้งใจทุ่มเท เสียสละ ที่จะพัฒนาการศึกษามี กิจกรรมที่บ่งบอกถึงความตั้งใจจริง และมีผลงานเชิงประจักษ์ เป็นรูปธรรม เช่น ท่านผู้อำนวยการ จารัส ช่วงชิง Mao Yai ใหม่มีความคิดริเริ่มหลายอย่าง เช่น

แสดงให้ความร่วมมือจากชาวบ้านและโรงเรียนมัธยมลิ่งกษา จัดทำโครงการพิสอนน้อง นำนักเรียนระดับมัธยม มาทำกิจกรรมค่ายวิชาการนักเรียนระดับประถม โครงการเข้าค่ายเด็กอ่านหนังสือไม่ออก โครงการเข้าค่ายพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาล จนทำให้เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดเตียงเรียนเก่งขึ้นผู้ปกครองให้การยอมรับ ส่งผลงานเข้าประกวดโรงเรียนพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาได้รับรางวัลระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศตามลำดับ

๒.๒ ครูมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นตามโอกาสอันควร การเยี่ยมบ้าน เช่น งานประเพณีปีใหม่ สงกรานต์ งานนุญประเพณีจะมีครูเป็นคณะกรรมการจัดงาน แม้แต่งานส่วนตัว เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาคครู ก็จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

๒.๓ ครูมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เช่น ให้เกียรติ ให้โอกาส ยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงใจ เช่น ก่อนจะมีกิจกรรมครูจะเชิญกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้าประชุมและให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคและยอมรับมติที่ประชุม ทุกกิจกรรมจะมีชุมชนเป็นกรรมการและดูแลเงินงบประมาณร่วมกัน ดำเนินงานแบบโปร่งใส ชี้แจงงานชุมชนเข้าใจ เช่นงานผ้าป่าโรงเรียน กิจกรรมออมทรัพย์โรงเรียน

๓. วิธีการออกแบบกิจกรรม

๓.๑ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิธีวิถีชีวิตร่องชุมชน เช่น ช่วงเวลาฤดูกาลที่เหมาะสมหรือตามปฏิทินชุมชน เช่น การเรียนรู้การทำงานก็จะทำตอนหน้าที่นา การจัดเข้าค่ายจะจัดไม่ให้ตรงกับการทำนาของชาวบ้าน การเรียนรู้ประเพณีจัดตอนชุมชนมีประเพณีตามเดือน

๓.๒ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับ องค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น การเรียนรู้การทำเกย์ตรินทรีย์ เพราะมี ประษฐ์ชาวบ้านด้านเกย์ตรินทรีย์ มีกลุ่มเกย์ตรินทรีย์ที่เข้มแข็งในชุมชน การเรียนรู้ การทอผ้า เพราะมีประษฐ์ชาวบ้านด้านทอผ้า มีศูนย์ฝึกทอผ้าใหม่ผ้าฝ้ายในชุมชน การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี เพราะชุมชน รักษาวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นอยู่แล้ว แต่ต้องการการสืบสานต่อ ศึกษาอย่างถูกต้อง และรักษา

๓.๔ กิจกรรมต้องสอดคล้องกับปัญหา หรือความต้องการร่วมกันของชุมชนและโรงเรียน เช่นการเรียนรู้เรื่องปลูกผักแบบอินทรีย์ การปลูกสมุนไพรแทนไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคาร โรงเรียนเพื่อการศึกษา แต่ทางโรงเรียนน้ำไม่เพียงพอ ทำให้งานไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะได้ จึงต้องทำการเจาะบ่อนาด้าและมีถังพักน้ำพร้อมห่อส่งน้ำไปยังสวนผักและสวนสมุนไพร เด็กเรียนอ่อนภาษาอังกฤษก็จัดเข้าค่ายภาษาอังกฤษและจ้างครูพิเศษช่วยสอนภาษาอังกฤษ

๓.๕ ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในชุมชนเป็นหลัก เช่นการเรียนรู้การทำผ้าข้อมูลีธรรมชาติ เพราะโรงเรียนมีป้าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีดินไม้ที่ให้สีต่างๆที่ต้องการ ชุมชนมีช่างทำกี๊ไซ จากไม้ที่มีในชุมชน

๓.๖ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ การ เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เริ่มต้นกีฬาชุมชน ประชุมหารือกันตั้งแต่การสะท้อนปัญหาความต้องการร่วมกันการทางบ้านประมวล การตั้งชุมชนเป็นกรรมการด้านต่างๆ ที่กันดูแลจนสร้างเสร็จสมบูรณ์ ถึงการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยชุมชน เป็น การสร้างบทบาทให้กับชุมชนรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจริงๆ ไม่ใช่ ร่วมแค่มีรายชื่อ而已ฯ

๔. การขยายผล

ทีมวิจัยได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผลงานวิจัยด้านทอผ้าพื้นเมือง ได้รับ คัดเลือกถ่ายทำสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพ เพย์พร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และช่อง ๑๑ เอก ๒ อุบลราชธานี ออกอากาศในรายการ “บอกกล่าวเล่าแจ้ง” ทีมวิจัยได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายการส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมือง ข้อมูลธรรมชาติให้กับลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข คณะนิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ คณะครุ ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน บ้านกุดสำโรง อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร และจะปรับปรุงเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่เด็กสามารถเรียนได้ง่ายขึ้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนส่งผลให้ โรงเรียนบ้านกุดเสถียร ได้รับการยอมรับจาก ต่างหมู่บ้านส่งลูกหลานเข้าเรียนทำให้โรงเรียนบ้านกุดเสถียรมีนักเรียนเพิ่มขึ้นมาก ปีการศึกษา ๒๕๕๑ มีนักเรียนทั้งหมด ๓๓ คน รวมอนุบาล ปีการศึกษา ๒๕๕๒ เพิ่มเป็น ๕๓ คน รวมอนุบาล และทางมหาวิทยาลัยมหาสารคามรับขึ้นเป็นเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จะเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เนื่องจากมีความพร้อมหลายด้านชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่ ปี ๒๕๕๒ เปิดขยายโอกาสไม่ทัน เพราะยังไม่ทันตามเงื่อนไขที่กำหนด

๕. บทเรียนของทีมวิจัย

จากการทำการศึกษามาครบรุกิจกรรมทีมวิจัยได้ค้นพบสิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆ ดังนี้

๑. การศึกษาข้อมูลชุมชน

เด็กนักเรียนและทีมวิจัย เป็นผู้เก็บข้อมูล ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ทำให้เด็กได้มีความรู้ว่าคนรุ่นก่อนนั้นมีความเป็นอยู่ที่พ่อพี่ยัง มีความพยายาม พึ่งพาตนเองสูง มีการลืบกอดลืบสานสิ่งที่ดีที่มีในชุมชน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นชุมชน ที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ เกิดความภาคภูมิใจในชุมชน เมื่อรู้ว่าชุมชนมีคืออะไรบ้าง เช่น เคยมี

ผู้ใหญ่บ้านแห่งทองคำ (ผู้ใหญ่คุลพินิจ โนรีรัตน์ ปี พ.ศ. 2545) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดีเด่นในปีเดียวกัน (ผู้ช่วยสองครึ่ง แสงครี) มืออาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นระดับชาติ (อสม.สองครึ่ง แสงครี ปี พ.ศ. 2544) มีศูนย์ฝึกอาชีพทองคำในโครงการบ้านเด็กในป่าใหญ่ในสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีผู้สืบทอดการทองคำ ออกแบบลายผ้าที่มีความสวยงามเป็นผู้ด้อยสὸนแนะนำให้คนรุ่นหลัง เช่น แม่ใหญ่วงศ์เดือน โนรีรัตน์ แม่ใหญ่เตียง สายเสนีย์ แม่อินทร์ พันธ์ทอง เป็นต้น บุคคลที่กล่าวถึงล้วนเป็นที่ทรงคุณค่าของ ชุมชน และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนทั่วไป นอกจากนั้นยังมีกลุ่ม องค์กรต่างๆที่เข้มแข็ง มากมาย เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กองทุนปุ๋ย กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนป้องกันแก้ไขปัญหาฯสภาพพืช กองทุนโภภรรบือ ที่มีการก่อตั้งขึ้น และสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลาภานาน และที่น่าภูมิใจคือมีป้าชุมชน 93 ไร่ ป้าในโรงเรียนประمام 20 ไร่ ที่อุดมสมบูรณ์มีอาหารที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมากมาย เช่นเห็ดโคน เห็ดไไห่น เห็ดอื่นๆอีก มากมาย มีสมุนไพรหลายชนิด ที่หายาก เช่นว่านนกเจ่า ใช้บรรเทาอาการของโรคเบ้าหวาน ความดัน ซึ่งจะเกิดในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น มีแมลงที่เป็นอาหารหลายชนิด เช่น จิ้นนุ่น แมลงทับ ซึ่งชุมชนต่ำบลไกลี้คียงกี้ได้อาศัยผึ้นป่าเหล่านี้เป็นที่หาอาหารธรรมชาติตามถูกทาง ผู้ผ่านในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสพูดคุย ให้ข้อมูลกับทีมวิจัย และนักเรียน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ดีใจที่ตนเป็นผู้มี ความสำคัญในชุมชน มีเหตุการณ์สำคัญที่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนและโรงเรียน เช่น ในปี พ.ศ.2543 รัฐบาลมีนโยบายให้โรงเรียนขนาดเล็กยุบรวมไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่น โรงเรียนกุดเสตียรักษ์ถูกยุบเช่นกัน ทำให้ชุมชนขาดองค์กรที่สำคัญไป เด็กเดินทางไปโรงเรียนลำบาก โดยเฉพาะหน้าฝน ถนนลูกลังผสมดินเหนียวมาก ชาวบ้านเองก็มีความรู้สึกว่าชุมชน ได้สูญเสียสิ่งสำคัญไป ภาพเด่าๆที่เคยเห็นนักเรียนเข้าแวร์ของเพลงชาติหน้าเสาธงตอนเช้า เสียงเด็ก ท่องสูตรคุณตอนเย็น วันเด็กแห่งชาติเครื่องงานกับเด็กดูการแสดงของเด็กได้แจกขนมของเล่น กิน ข้าวร่วมกัน สิ่งต่างๆเหล่านี้ได้หายไปจากชุมชน เสียดายอาการที่สวยงามสองหลังต้องถูกปล่อยให้ ว่างเปล่า จนชาวบ้านทนไม่ไหวต้องส่งตัวแทนไปขอนักเรียนคืนกลับมาแต่ได้รับการวางแผนโดย บวกกับเป็นนโยบาย จานชาวบ้านทุกหลังかれือนต้องลูกชิ้นไปเรียกร้องกับนายอำเภอเลิงนกทา พร้อม กับการไปประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา จนได้รับนักเรียนกลับคืนมา แม้อุปกรณ์ที่ขาดไป ตอนนั้น กลับจะขาดหายไป จะมีครูมาสอนคนเดียวก็ยอม โดยชาวบ้านจะจัดเรื่องไปช่วยโรงเรียนอีกทางหนึ่ง ขอเพียงภาพเด่าๆที่หายไปได้กลับคืนมา เพราะกว่าจะได้รู้ว่าอะไรคือก็ต่อเมื่อได้สูญเสียมันไป นี่ อาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ชี้ให้ชาวบ้านรักและหวงเหงาโรงเรียนหันมาทุ่มเทให้ความร่วมมือกัน พัฒนาโรงเรียนมากขึ้น เพราะไม่อยากสูญเสียโรงเรียนไปอีก

๒. การศึกษาประเพณีของชุมชน

ถือว่าเป็นความ นิลادเป็นอย่างยิ่งของคนรุ่นก่อนที่มีการสอนให้คนมีความเเครน นอบน้อม ต่อธรรมชาติ รู้จักกตัญญูต่อผู้มีคุณ รู้จักการสร้างบัญญและกำลังใจให้พร้อมก่อนลงมือทำงานต่างๆ เพียงแต่ท่านไม่ได้สอนกันตรงๆ เหมือนในปัจจุบันนี้ แสดงว่าคนรุ่นก่อนมีความละเอียดอ่อนมาก มี ศติปัญญาสามารถรับรู้เข้าใจและสืบทอดได้ แม้จะสอนทางอ้อมก็ตาม ก่อนหน้าที่จะมี โครงการวิจัยเกิดขึ้น ประเพณีหลายอย่างเด็กถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วม และไม่ได้เรียนรู้เลยเพราคิดว่า เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่เท่านั้นที่จะทำ ส่วนเด็กอาจไว้ใจขึ้นเมื่ออายุแล้วค่อยเรียนรู้ภายหลัง เช่นประเพณี บุญข้าวสาก (งานสารท) บุญข้าวประดับดิน เพราต้องตื่นตั้งแต่ตี ๓ เพื่อไปวัดและทำพิธีประมาณตี ๓ ครึ่งถึงตี ๔ กลัวว่าเด็กจะตื่นไม่ทันและง่วงนอนด้วย แต่พอให้โอกาสเด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมจริงๆ ก็ พบว่าเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เสมอ เพียงแต่เราผู้ใหญ่คิดแทนตัดสินใจแทนเด็กและไม่เปิด โอกาสให้เข้าได้เรียนรู้เท่านั้น และในวันงานทั้งสองงานเด็กที่เข้าร่วมโครงการต่างตื่นนอนและไป ร่วมกิจกรรมเกือบครบถ้วนคน ประเพณีปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้าวก็ เช่นกัน ผู้ที่จะทำพิธีจะเป็นเพียงผู้มี อายุของครัวเรือนนั้นคนเดียวทำ แม้แต่ผู้ใหญ่คนอื่นๆ ก็ไม่ได้ทำ เช่น การเลือกวันลงนาครั้งแรก การปักกอกแรก การทำลานข้าวสมัยก่อนไม่มีผ้าใบล่อนเขียวเหมือนสมัยนี้ ก่อนทำลานข้าว ผู้มีอายุ ในครัวเรือนหนึ่งคนก็จะทำพิธี ของมาข่ายแม่รำฟื้อกจากที่นั้นทั้งสี่ทิศ ด้วยการเตรียมขันห้าม มี ดอกไม้ห้าคู่ เทียนห้าคู่ หมากพุ ของหวานหรือกล้วยสุก เป็นของไหวนุชแม่รำ ก่อนนวดข้าว ก็ จะมีพิธีขอมาขวัญข้าวก่อนที่จะขึ้นเยียบข้าว ตอนบนข้าวขึ้นกลางก็จะมีพิธี ตอนจะไปเอาข้าวจาก กลางนำไปสีเป็นข้าวสารก็จะมีพิธี กิจกรรมเหล่านี้เด็กจะไม่มีโอกาสเรียนรู้เลย ซึ่งถือว่าเป็นกลวิธีที่ แยกยลในการสอนคนให้ทราบพ่อธรรมชาติ ต่อสิ่งที่มีพระคุณต่อมนุษย์ แต่มีกิจกรรมที่พอจะได้ทำ กันทุกคน เช่นทุกครั้งที่จะตักข้าวไม่ว่าจะเป็นข้าวเปลือกที่ ขางข้าว หรือจะตักข้าวสารที่สีแล้วก็ตาม ท่านสอนให้หันงลงก่อนค่อยตักข้าวเป็นการแสดงความเคารพอนน้อมต่อข้าวหรือแม่โพสพ จากการ สอนตามผู้ปักครองและทีมวิจัยเองบอกว่า ไม่นึกว่าเด็กจะสนใจ และเด็กก็ทำได้ดี บางคนบอกว่าเป็น หูขึ้นตา เห็นได้กงพองานนั้นแหละ (รำคาญ ทำได้ก็แค่นั้นไม่ได้เหมือนผู้ใหญ่) แต่พอเด็กได้ลองทำ และทำชำๆ ก็ทำได้ แสดงว่าเด็กก็มีศักยภาพพอ และพร้อมที่จะเรียนรู้เสมอเมื่อผู้ใหญ่ให้โอกาส ตัวอย่างเช่น นายมนลี แสงแก้ว ทีมวิจัยบอกว่า เด็กเก่งกว่าที่เราคิด ไว้มากเรียนรู้ได้เร็วถ้าได้คน ฝึกสอนที่ดี เด็กเข้าใจได้มาก

๓. การจัดกระบวนการเรียนรู้

จากกิจกรรมหลายอย่างที่ทีมวิจัยนำมารีบบูรณาการพบว่า ความร่วมมือของทีมวิจัยและผู้ปักครองมี ความสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัวที่สำคัญ บางอย่างครูไม่รู้แต่ชุมชนรู้และมีความสามารถสอนเด็ก ได้ดี เช่น กิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์แม้จะไม่มีสูตรที่ตายตัวแต่ เทคนิคการทำองแต่ละคนก็มีดี แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำมาก่อน การทอผ้า การตัดเย็บ เด็กสามารถทำได้

ดีกว่าที่เราคิด ไว้เสียอีก ถ้าให้เขาทำข้าบอยๆ ก็จะเกิดความชำนาญได้ การส่งเสริมให้เด็กตักบัตรตอนเข้าทุกวัน กิจกรรมง่ายๆ ที่จะกระตุ้นความสามารถเปลี่ยน แปลงเด็กได้มากกว่าที่คิด ตอนแรกคิดว่าเด็กคงจะได้แค่รู้จักทำบุญ รู้จักการให้ทาน การเสียสละ มีจิตใจอ่อนโยน แต่พอทำไประยะหนึ่งเสียงสะท้อนจากผู้ปกครองทำให้ทีมวิจัยหายเหนื่อย และมีความสุข มีความภูมิใจต่อการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เกิดขึ้น กิจกรรมการผ่าตัด ทีมวิจัยหลายคนก็เพิ่งจะรู้ว่าการผ่าตัดที่ไม่สร้างภาวะโลกร้อนควรทำอย่างไร สอนเป็นวิชาพยาบาลศาสตร์ได้ด้วย วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนถ้ามองให้ดีจะรู้ว่าสามารถนำมาประยุกต์กับการเรียนการสอนให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในช่วงปฏิรูปการศึกษา เด็กก็สนใจ และเรียนอย่างสนุกไม่เบื่อจ่าย ผู้สอนก็สนุกไปด้วย การหาทีมวิจัยก็มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ในงานวิจัยไม่น้อย เพราะไม่ต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยมากนักก็ได้ ถ้าทีมวิจัยเชี่ยวชาญอยู่แล้ว นอกจากต้องการความแตกต่าง หลากหลาย

๔. ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยกับงานพัฒนา

ทีมวิจัยคุ้นเคยกับงานพัฒนามากกว่า จึงคิดว่าจะเหมือนกัน แต่เพิ่งรู้ว่าแตกต่างกันเมื่อการเขียนรายงานความก้าวหน้า ข้อมูล ความคิด ความเห็น ข้อค้นพบจากการจดบันทึกของแต่ละคนล้วนมีความหมายเป็นอย่างยิ่งต่อการเขียนรายงาน ซึ่งในงานพัฒนาไม่มีใช้มากนักแบบนี้ ทำให้ทีมวิจัยเริ่มเห็นความสำคัญของการจดบันทึก และเรียนรู้ว่าทุกคนก็มีความสำคัญต่อทีมและต่องานวิจัย เพราะแต่ละคนจะมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป อาจจะเห็นในมุมที่คนอื่นมองไม่เห็น ซึ่งจะส่งผลต่องานวิจัยให้มองอย่างรอบคอบรอบด้านมากขึ้น

๕. ความสำคัญของจำนวนกิจกรรม

จำนวนกิจกรรมในงานวิจัยเรื่องหนึ่ง ถ้ากิจกรรมมาก เวลาทำสนุก เลือกได้ เวลาเขียนรายงานหนักถ้าการบันทึกข้อมูลไม่เพียงพอ ต้องหาข้อมูลซ่อมแล้วซ่อมอีก

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโครงการการศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. สรุปผลการวิจัย
๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๑. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านกุดเสถียรในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะและสำนึกรักบ้านเกิด และเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

พื้นที่ศึกษาได้แก่ โรงเรียนบ้านกุดเสถียรและชุมชนบ้านกุดเสถียร ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

๑. ประชุมทีมวิจัย เพื่อร่วมปรึกษาหารือแนวทางและวางแผนการจัดทำโครงการ
๒. ศึกษารอบร่วมข้อมูลชุมชนด้วยรูปแบบการรอบร่วมข้อมูลจากเอกสาร สอบถามผู้รู้ และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน
  ๓. คืนข้อมูลแก่ชุมชน นักเรียน เยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง
  ๔. ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
  ๕. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน (กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญา)
  ๖. สรุป วิเคราะห์ข้อมูล ตอบบทเรียนจากการจัดกิจกรรม
  ๗. จัดทำรายงานความก้าวหน้า
  ๘. ศึกษาดูงานชุมชนราชธานีอโศก จังหวัดอุบลราชธานี
  ๙. จัดประชุม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการร่วมกับนักเรียน เยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง
  ๑๐. จัดเวทีเสนอผลงานต่อชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๑. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการดำเนินงานตามโครงการสรุปตามหัวข้อได้ดังนี้

๑. ผลการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

๒. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

๕. การขยายผล

๖. บทเรียนของทีมวิจัย

รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังนี้

๑. ผลการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านกุดเสถียรตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๖ ตั้งอยู่ที่ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๘ โดยรายภูจากบ้านสร้างมิ่ง จำนวน ๕ ครัวเรือน ได้ opinions ตามที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ นำโดยนายบัว วนุช โดยเรียกชื่อบ้านว่ากุดบักบود คือทางทิศใต้ของหมู่บ้านมีหนองน้ำที่ชาวบ้านเรียกว่า “กุดบักบود” ที่ชื่อนี้พระมีความแก่ (ระบะบือ) ตามอดนานอนตากที่หนองน้ำแห่งนี้ จึงเรียกชื่อว่ากุดบักบود และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านกุดบักบود จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่ให้ฟังสุภาพว่า “บ้านกุดเสถียร” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ตำบลคำไฝได้แยกพื้นที่การปกครองออกจากตำบลน้ำคำ จังหวัดอุบลราชธานี แยกพื้นที่การปกครองเป็นจังหวัดยโสธร บ้านกุดเสถียรจึงเป็นหมู่ที่ ๕ ตำบลคำไฝ โดยเมื่อก่อนใช้ตำบลสัมผ่อ จังหวัดอุบลราชธานี และต่อมาตำบลคำไฝได้แยกการปกครองออกเป็นตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

๒. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

พบว่าบ้านกุดเสถียรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญมี ๔ ด้านคือ ด้านการทอผ้า

ด้านการทำเกย์ตรอินทรีย์ วิถีพื้นเพียง ด้านสมุนไพร และด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

- ด้านการทอผ้า ชาวบ้านกุดเสถียรมีการทอผ้ามาตั้งแต่ปั่ย่าตามาย โดย ท่านจะปลูกต้นฝ้ายปลูกต้นหม่อน เลี้ยงไหน เพื่อเอาเส้นไปนาทอผ้า ปลูกต้นครามเพื่อเอาไว้ป้อมสีผ้าฝ้ายและใช้เปลือกไม้ใบไม้ป้อมสีผ้าฝ้ายผ้าไหน โดยมี ครอบครัวจันทร์เพ็งและมีตาดีเป็นสามียายจันทร์เพ็ง ทอผ้าฝ้าย ผ้าไหนเป็นเครื่องนุ่งห่ม ไว้ใช้ในครัวเรือน คนสมัยก่อนทุกครอบครัวจะทอผ้าไว้ใช้เอง ไม่มีเชื้อชาายเพราการคุณน้ำคุ้มไม่สะอาด กะ และได้สอนลูกหลานในรุ่นต่อๆมาให้รู้จักการทอผ้า มีชาวบ้านหลายครอบครัวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันบ้านกุดเสถียรได้รับเงินสนับสนุนจากทางราชการจัดตั้งศูนย์ทอผ้าไหนและเป็นมาตรฐานในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่

ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถด้วย มีสมาชิก 68 ครอบครัว มีการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมส่งเข้าโครงการศูนย์ศิลปะชีพมีทหารที่ประจำที่บ้านน้อมเกล้ามารับทุกเดือนและส่งผ้าเข้าประกวดงานไตรั้งวัลมหาภัย และคนที่เป็นประธานในศูนย์คือ แม่อินทร์ พันธุ์ทอง ซึ่งเป็นหวานยาเพียงตนที่เป็นคนสืบทอดต่อมา

- ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ วิถีพอเพียง

บ้านกุดเสลี่ยร์ได้ตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีการไปอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หลายแห่ง เช่นที่ สวนสร้างฝัน จังหวัดอํานาจเจริญ นุสราโน ศูนย์เกษตรธรรมชาติคิวเซ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีคนกลุ่มแรกที่ทำ คือ อสม. ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน หมอดินอาสา (นายบุญก่อง ศรีมันตะ) นายสีทู นายมณี นายอนุชน (ทีมวิจัยปัจจุบัน) ปีแรกได้ สมาชิก ๒๖ คน ซึ่งถือว่ามากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ต่อมีโครงการปลูกยางพาราของรัฐบาลมาส่งเสริม แจกทึ้งพันธุ์กล้ายาง และปุ๋ยเคมีด้วย ทำให้สมาชิกหลายคนลาออกจากกลุ่มไปใช้ปุ๋ยเคมีแทน แต่ คงยังทำปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย จากการสอบถามพบว่าสาเหตุหนึ่งที่สมาชิกลาออกจากและคนอื่นไม่ อยากทำเกษตรอินทรีย์คือ ไม่ชอบไปอบรม ไปประชุม พนักคุ่มบ่อย เช่นกคุ่มจะมีการเข้าโรงเรียน ชานนาทุกเดือนเพื่อศึกษาเรียนรู้การทำนาและการเจริญเติบโตของต้นข้าวและแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ส่วนผู้ที่ชอบการเรียนรู้ก็สู้ด่อไปจนมีสามคนที่ทำประสบผลสำเร็จ จนสามารถเป็นที่ศึกษาดูงานได้ เช่นนายมณี แสงแก้ว นายอนุชน ประสันลักษณ์ นายทอง เหรียญ ชาบทวีป โอดยแพพานานายมณี มีคนมาศึกษาดูงานมากทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดแม้แต่ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่นประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว และได้รับการสนับสนุน จากเกษตรกรอาเภอเลิงนกทา องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่า ภูมิใจอีกด้านหนึ่งของหมู่บ้าน

- ด้านสมุนไพร

พบว่าบ้านกุดเสลี่ยร์มีการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ รักษาโรคหลายอย่างที่มีใน ชุมชน เช่น และบุคคลที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรในชุมชนมีอยู่หลายท่าน เช่น นายชมพู โโคตรวิชา นายทองเหรียญ ชาบทวีป นายอนุชน ประสันลักษณ์ ซึ่งเป็นทีมวิจัยทั้งสามท่าน

- ด้านวัฒนธรรมประเพลว

ด้านการเพาะปลูกข้าว มีประเพณีปฏิบัติที่แฝงคำสอนให้คนเคารพ ต่อธรรมชาติ ต่อสิ่งที่มีบุญคุณ มีการสร้างขวัญกำลังใจก่อนลงมือทำการเพาะปลูกทุกขั้นตอน เช่นก่อนลงมือทำงานจะ มีการเลี้ยงผีตามความเชื่อ ด้วยไก่ต้มสุก ตอนปักชำนาเก็จมีคำกล่าวว่าซึ่งเป็นการสร้าง กำลังใจที่ดี เพราะว่าพุดถึงแต่สิ่งที่ดีๆ ตอนเก็บเกี่ยว ก็จะเลือกวันที่เป็นมงคล และมีคำกล่าวว่าสร้าง ขวัญกำลังใจเช่นกัน การทำลานข้าวสมัยก่อนทำบันดินที่โนน ใช้มูลโค กระเบื้องสมน้ำท่า เพื่อให้ดินจับตัวแน่นเรียบ ก่อนก่อตั้งล้อมข้าวก็จะมีพิธี ก่อนนวดข้าวก็จะมีการปลงข้าวขอมา

ต่อแม่โพสพก่อนขึ้นเยียบบนกองข้าว ตอนบนข้าวขึ้นกลางก็มีพิธีและเลือกวันดีที่เป็นมงคล การเปิดกลางข้าวเลือกวันขึ้นสามค่ำเดือนสามตามความเชื่อ ตอนตักข้าวนำไปสีเป็นข้าวสารหรือขายก็ นิยมนั่งลงตักข้าว เพื่อเป็นการเคารพ แม้แต่ขั้นตอนสุดท้าย ตอนตักข้าวสาร ไปแข่นน้ำก็ยังนั่งลงตักข้าวเช่นกัน

ด้านประเพณี บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก (งานสารท) ชาวบ้านกุดเสถียรยังถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง เป็นงานบุญที่ มีการแหงคำสอนให้คนมีความกตัญญูรักคุณต่อผู้มีพระคุณ และทำบุญต่อสรรพสัตว์ สอนให้มีความอื้อเพื่อเพื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนมีกับผู้อื่น

๓. รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ถอดบทเรียนตามกิจกรรมซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมเกย์ตระนิทรรศ กิจกรรมทอผ้า พื้นเมืองข้อมูลธรรมชาติ กิจกรรมสมุนไพร กิจกรรมการเผาถ่าน และกิจกรรมการออมทรัพย์ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละภูมิปัญญา สรุปได้ดังนี้

- การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี

กิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี สามอย่าง คือ การตักบาตร บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสากเด็กได้ซึมซับการแบ่งปัน การกตัญญูรักคุณ การเสียสละสังเกตได้โดยที่เด็กเข้าวัดร่วมกิจกรรมต่างๆในวัดมากขึ้น กว่าแต่ก่อนที่จะมีโครงการโดยเฉพาะการตักบาตร สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับเด็กมากกว่ากิจกรรมทั้งหมดในโครงการ เช่น เด็กมีความรับผิดชอบ ตื่นเช้าแต่ตัวเตรียมตักบาตรแล้วก็ไปโรงเรียน ทำการบ้านเอง และสอนน้องทำการบ้าน เด็กมีความกตัญญู เช่น ช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว อุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ตายายที่ล่วงลับไปแล้ว เด็กมีความซื่อสัตย์ เช่นก้า แสดงออกตามความเป็นจริง ไม่โกหก

- การทำเกย์ตระนิทรรศ

นักเรียนทำป้ายอินทรีย์ ทำป้ายน้ำชีวภาพเป็น รู้จัก การปลูกผักปลอดสารพิษ สามารถนำน้ำชีวภาพไปบำรุงพืชผักสวนครัว เพื่อเพิ่มผลผลิต นักเรียนเรียนรู้ในการทำงานพื้นพื้นดองบนวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการทำ (การไถนา หัว่าน น้ำย หัว่นก้า ถอนก้า ปักดำ เกี่ยวข้าว การนวดข้าว) (ฟาร์มข้าว) การตากข้าว (ตากฟ้อนข้าว) และการเก็บรักษาพันธุ์ข้าว นักเรียนรู้คุณค่าของข้าว มองเห็นความยากลำบากในการทำนา มีความสุขในการทำงาน

- การทอผ้าพื้นเมือง ข้อมูลสีธรรมชาติ

เด็กธุรกิจธรรมชาติ เช่นการเก็บเปลือกไม้มาข้อมือ จะเลือกเอาต้นที่โตแล้วมีใบที่อุดมสมบูรณ์มีการรักษาแพลงตันไม่จากการตัดเอาเปลือกออก โดยใช้คินโคลนทำ รักษาแพลงไม้ให้โคนเดดหรือ ย่างออกมากเกินไป สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าพื้นเมือง ข้อมูลสีธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการใช้ถุงพลาสติก กระเป้าไชสังเคราะห์มาใช้กระเป้าผ้าฝ้าย ทอยอง เย็บอง ใช้่อง เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ภูมิค่าของธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่ถูกวิธี เด็กนักเรียนมีทักษะการทอผ้า รู้และเข้าใจการทอผ้าตั้งแต่เริ่มศึกษาหาเปลือกไม้ การต้มเกี่ยว การข้อมือ การคันหูก การสืบหูก การกรอฝ้าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองเป็นเสื้อผ้า ผ้าพันคอ กระเป้าผ้า ผ้าม่าน ของที่ระลึก เป็นต้นและยังเป็นการเสริมรายได้ให้กับเด็กนักเรียนอีกด้วย

เด็กมีความกล้าแสดงออก เด็กมีโอกาสไปอกร้านจัดแสดงผลงานและเข้าแข่งขันนอกสถานที่มากขึ้น เช่นแสดงผลงานการสอนแบบบูรณาการกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา งานตลาดนัดศิริราชที่เทศบาลเมืองยโสธร งานแสดงสินค้าโถห้อปทีโรงเรียนสร้างมิ่งมิตรภาพที่ 191 ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากโรงเรียนอื่นๆด้วยส่งผลให้เด็กกล้าพูดขึ้นกว่าก่า จะเห็นได้จากการที่เด็กให้ข้อมูลและสาธิตการทอผ้าตัดเย็บให้กับกรรมการประกวดโรงเรียนเพื่อรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานหน้าสุดทุกคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากกว่าที่เคยประกวดในรอบก่อนมาก เป็นที่พอใจของคณะกรรมการ ครู ผู้ปกครองที่ค่อยลุ้นอยู่

เด็กเก่งขึ้นช่วยงานบ้านได้ เช่น หน้าหมอน เย็บเสื้อผ้าให้เอง และเป็นของให้ผู้อื่นในโอกาสต่างๆ

เด็กมีความภูมิใจที่สามารถเย็บเสื้อผ้าใส่เอง ได้แตกต่างจากรุ่นพี่ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ - การศึกษาสมุนไพร

ได้ศึกษาเรียนรู้สรรพคุณ ลักษณะลำต้น ใน ของสมุนไพร กอสัตว์ สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นผู้บรรยายสรรพคุณสมุนไพรให้คณะศึกษาดูงานได้รับทราบ ซึ่งก่อนหน้านี้ นักเรียนไม่มีความรู้ด้านสมุนไพรมาก่อน ไม่สามารถบอกลักษณะลำต้น ใน ราก ดอก และสรรพคุณได้และได้รู้ว่าสมุนไพรที่ชุมชนบังใช้ในการดูแลสุขภาพรักษาโรคที่ง่ายๆเบื้องต้น หลายอย่าง

ชุมชนสามารถเรียนรู้สมุนไพร จากการแต่งสวนสมุนไพรในโรงเรียนแทน ไม่ดอกไม้ประดับและมีป้ายบอก ชื่อ ลักษณะ ส่วนที่นำใบใช้เป็นยา สรรพคุณ รู้ว่าในป่าโรงเรียนมีสมุนไพรที่หายาก เช่น ว่านนกเจ่า บรรเทา โรค เบาหวาน ความดัน ซึ่งว่านนกเจ่าจะเกิดในป่าที่

มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น จึงต้องรักษาป่าโรงเรียนเอาไว้ และทีมวิจัยได้นำความรู้ไปใช้ใน
ครอบครัว เช่นน้ำใบย่านาง ช่วยปรับสมดุลของร่าง เพิ่มสารคลอโลฟิน

- กิจกรรมการเผาถ่าน

เด็กได้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผ่านการเผาถ่าน คือ รู้ว่า ควรเผาถ่านตอนกลางวันเพื่อให้
ก้าวการนับอนุโคลอไชด์ จากคุณเตาเผาถ่านเข้าไปในป่าให้ต้นไม้ใช้ในการเจริญเติบโต ไม่เพิ่ม
ภาวะโลกร้อน มีรายได้นำไปฝึกอบรมทรัพย์

- กิจกรรมอบรมทรัพย์

เด็กได้เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ผ่านการทำบัญชี เงินฝากรกิจกรรมอบรมทรัพย์ ฝึกนิสัยรัก^{๑๑}
การออมจนมีเงินฝากในโรงเรียนปีเดียวถึง ๑๑,๒๐๘ บาท ให้ชุมชนกู้ยืม

จะเห็นว่าภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เป็นภูมิปัญญาที่มี
รูปแบบสอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น ภูมิปัญญาด้านเกษตรอินทรีย์ ทำปูยีชีวภาพ การปลูกผัก
หมอยาสมุนไพร การทอผ้า วัฒนธรรมประเพณี โดยภูมิปัญญานำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้
ตามช่วงเวลาปกติในการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น การทำนา เกี่ยวข้าว กีต์ตามฤดูกาล การ
ทอผ้า กีต์ใช้เวลาว่างจากฤดูกาลทำนา ประเพณีวัฒนธรรมกีต์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามชีตสิบสองคօ^{๑๒}
งสิบสี่ ซึ่งถือว่าทุกช่วงเวลาจะสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
ตลอดปีตามความเหมาะสม โดยมีการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่ดำเนินอยู่
ทำให้ทีมวิจัยสามารถจัดการเรียนรู้แก่เด็กๆ ได้อย่างทั่วถึงแก่เด็กทุกคน และทีมวิจัยหรือภูมิ
ปัญญาได้มีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ทุกคนตามบทบาท หน้าที่ที่ตนถนัดในแต่ละเรื่อง

๔. รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ควรมีลักษณะดังนี้

- ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษา เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการดำรงชีวิตของทุกคน
การทำกิจกรรม ได้ถ้าหากความรู้เป็นตัวนำยากที่จะประสบผลสำเร็จ ถึงสำเร็จก็จะใช้เวลานาน
กว่าสิบปีถึงบ้านประมาณ มากกว่า เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีประสบการณ์การเรียนรู้มาก่อน
ดังคำบอกเล่าของแม่คอกจันทร์ โโคตรวิชา ที่บอกว่า ดีใจมากที่ได้นำสอนลูกหลาน รักมาก อย่าง
ให้เข้าทำงานเป็นทุกอย่าง จะได้มีชีวิตที่ดี และจากการวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนหนูบ้านตนเอง
กับบ้านอื่นพบว่า ที่บ้านเราระบบความสำเร็จก้าวหน้ากว่าหมูบ้านอื่นเป็นเพราะว่าบุคลากร
บ้านเรามีความรู้ มีประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่า จึงเป็นการ
ยืนยันว่าการศึกษาการเรียนรู้ มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ

- ชุมชนต้องมีความเลี่ยสละและทุ่มเทให้กับการศึกษา เช่น มีความพร้อมที่จะสนับสนุน
การศึกษาทุกด้าน เกี่ยวข้องทั้งงบประมาณ เวลา องค์ความรู้ ประสบการณ์ อุปกรณ์การศึกษา
 เช่น ทุกปีศิษย์เก่า และผู้ปกครอง ที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะจัดทำผ้าป่ามาทอดโรงเรียนทุกปี หรือ

เป็นข้อตกลงในชุมชน ว่าเวลาเมื่อผ้าป่ามาทอตี่วัดประจำหมู่บ้านจะต้องจัดแบ่งส่วนหนึ่งมาสนับสนุนโรงเรียน มีประชุมชุมชนด้านทอผ้า เช่น นางประหยด สารัญรุ่มย์ นางฝ่าน สีทา นางคอกจันทร์ โคงตระวิชา มาสอนทอผ้าที่โรงเรียนเกือบทุกวันโดยไม่ได้หวังเงินตอบแทน การขอแรงงานชาวบ้านในการพัฒนาโรงเรียนทุกครั้งจะมีชาวบ้านมากมาจิกตุรุที่ข้ามมาใหม่ทุกคนแปลกใจเช่นคุณครูทักษิณ์ จากผ้า บอกว่าเป็นไปได้ยังไง ไม่เคยเห็น

- ครูดำรงตนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของชุมชน เช่น แสดงความจริงจังจริงใจ ตั้งใจทุ่มเท เสียสละ ที่จะพัฒนาการศึกษามีกิจกรรมที่บ่งบอกถึงความตั้งใจจริง และมีผลงานเชิงประจำปีเป็นรูปธรรม เช่น ท่านผู้อำนวยการ จำรัส ช่วงชิง มาอยู่ใหม่มีความคิดริเริ่มหลายอย่าง เช่น แสวงหาความร่วมมือจากชาวบ้านและโรงเรียนมัชym เลิงกatha จัดทำโครงการพี่สอนน้อง นำนักเรียนระดับมัชym มาทำกิจกรรมค่ายวิชาการนักเรียนระดับประถม โครงการเข้าค่ายเด็กอ่านหนังสือไม่ออ ก โครงการเข้าค่ายพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับอนุบาล จัดทำให้เด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านกุดเตียร์เรียนเก่งเจ็บผู้ป่วยร้องให้การยอมรับ ส่งผลงานเข้าประกวด โรงเรียนพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้รับรางวัลระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศตามลำดับ

- ครูมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เช่น เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นตามโอกาสอันควร การเยี่ยมบ้าน เช่น งานประเพล็ปใหม่ สงกรานต์ งานบุญประเพล็ปมีครูเป็นคณะกรรมการจัดงาน แม้แต่งานส่วนตัว เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาคครูก็จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- ครูมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เช่น ให้เกียรติ ให้โอกาส ยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงใจ เช่น ก่อนจะมีกิจกรรมครูจะเชิญกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้าประชุม และให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคและยอมรับมติที่ประชุม ทุกกิจกรรมจะมีชุมชนเป็นกรรมการและดูแลเงินงบประมาณร่วมกัน ดำเนินงานแบบโปร่งใส ชี้แจงงานชุมชนเข้าใจ เช่น งานผ้าป่าโรงเรียน กิจกรรมออมทรัพย์โรงเรียน

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ช่วงเวลาฤดูกาลที่เหมาะสมหรือตามปฏิทินชุมชน เช่น การเรียนรู้การทำนา ก็จะทำตอนหน้าทำนา การจัดเข้าค่ายจะจัดไม่ให้ตรงกับการทำนาของชาวบ้าน การเรียนรู้ประเพล็ปจัดตอนชุมชนมีประเพล็ปตามเดือน

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับองค์ความรู้ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น การเรียนรู้การทำเกย์ตรินทรี เพราะมีประชุมชุมชนด้านเกย์ตรินทรี มีกลุ่มเกย์ตรินทรีที่เข้มแข็งในชุมชน การเรียนรู้ การทอผ้า เพราะมีประชุมชุมชนด้านทอผ้า มีศูนย์ฝึกทอผ้าใหม่ ผ้าฝ้ายในชุมชน การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพล็ป เพราะชุมชน รักษาวัฒนธรรมประเพล็ปเหล่านั้นอยู่แล้ว แต่ต้องการการสืบทอด สืบสานอย่างถูกต้อง และรักษาค่า

- กิจกรรมต้องสอดคล้องกับปัญหา หรือความต้องการร่วมกันของชุมชนและโรงเรียน เช่น การเรียนรู้เรื่องปลูกผักแบบอินทรีย์ การปลูกสมุนไพรแทนไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคาร เรียนเพื่อการศึกษา แต่ทางโรงเรียนน้ำไม่เพียงพอ ทำให้งานไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะได้ จึงต้องทำการเจาะบ่อขนาด และมีถังพักน้ำพร้อมท่อส่งน้ำไปยังสวนผักและสวนสมุนไพร เด็กเรียนอ่อนภาษาอังกฤษก็จัดทำค่ายภาษาอังกฤษ และจ้างครูพิเศษช่วยสอนภาษาอังกฤษ

- ต้องใช้สติอุปกรณ์ที่มีในชุมชนเป็นหลัก เช่น การเรียนรู้การทอผ้าข้อมือสีธรรมชาติ เพราะโรงเรียนมีป้าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่ให้สีต่างๆ ที่ต้องการ ชุมชนมีช่างทำกี๊ไซ ไม้ที่มีในชุมชน

- ต้องสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการฯ เช่น การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเริ่มต้นกี๊เชิญชุมชน ประชุมหารือกันตั้งแต่การสะท้อนปัญหาความต้องการร่วมกันการทางบ้าน ฯ การตั้งชุมชนเป็นกรรมการด้านต่างๆ ช่วยกันดูแลจนสร้างเสร็จสมบูรณ์ ถึงการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยชุมชน เป็นการสร้างบทบาทให้กับชุมชนรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนจริงๆ ไม่ใช่ร่วมแค่เมื่อรายชื่อเฉยๆ

๕. การขยายผล

ทีมวิจัยได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผลงานวิจัยด้านทอผ้าพื้นเมืองได้รับคัดเลือกถ่ายทำสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่น นิรภายนอกการเข้ากับการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพ เพยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ และช่อง ๑๑ เบต ๒ อุบลราชธานี ออกอากาศในรายการ “บอกกล่าวเวล่ำแจ้ง” ทีมวิจัยได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยาย การส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมือง ข้อมูลสีธรรมชาติให้กับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข คณะกรรมการพิริญญาโทสาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามและ คณะกรรมการ ผู้บริหารและ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกุดสำโรง อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร และจะปรับปรุงเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่เด็กสามารถเรียนได้ง่ายขึ้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนส่งผลให้ โรงเรียนบ้านกุดเสถียร ได้รับการยอมรับจากต่างหนูบ้านส่งลูกหลวงเข้าเรียนทำให้โรงเรียนบ้านกุดเสถียรมีนักเรียนเพิ่มขึ้นมาก ปีการศึกษา ๒๕๕๑ มีนักเรียนทั้งหมด ๓๓ คนรวมอนุบาล ปีการศึกษา ๒๕๕๒ เพิ่มเป็น ๕๓ คน รวมอนุบาลและทางมหาวิทยาลัยมหาสารคามรับขึ้นเป็นเครื่องบ่งชี้ความร่วมมือทางการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จะเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เนื่องจากมีความพร้อม หลายด้านชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่

๖. บทเรียนของทีมวิจัย

- ทีมวิจัยต้องหาทางพัฒนาโรงเรียนเพื่อไม่ให้โรงเรียนลูกบุบอึก โดยต้องให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทุกด้าน จึงจะอยู่รอดในภาวะที่เป็นชุมชนเล็ก เด็กมีจำนวนน้อย

- การรักษาสมุนไพรหายากอย่างวันนกเจ้าต้องรักษาป่าเอาไว้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

- ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ดีควรอนุรักษ์สืบทอดต่อไปให้ลูกต้องเรียนรู้ความหมายของแต่ละกิจกรรมอย่างเข้าใจ

- เรียนรู้ว่าการทำงานวิจัยมีความละเอียดมากกว่างานพัฒนามาก การจดบันทึกมีความสำคัญต่องานวิจัย ข้อมูลที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องจะต้องมีครบถ้วนจึงจะสามารถตัดสินใจ ลงมือทำการแก้ปัญหาได้ดี กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ควรนำมาศึกษาได้

คุณนิพลด หนึ่งในทีมวิจัยบอกว่า ดีใจที่เขาร่วมโครงการ ได้รับความรู้ใหม่ๆมาก เช่น เรื่องสมุนไพร และนำไปใช้คืนนำไปย่าง ดีมีทุกวัน ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็กแล้วปลื้มใจมาก ที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเห็นเด็กๆตักน้ำร้อนแล้วปลื้มจนน้ำตาไหล เด็กเข้าวัดมากขึ้น ไม่กลัววัดเหมือนแต่ก่อน เขาร่วมกิจกรรมทางวัดเป็นประจำที่มีโอกาสไม่นึกว่าจะได้เห็นภาพดีๆแบบนี้ ได้ยินผู้ปกครองพูดถึงแล้วต้องยิ่งใจแก้มปริทุกที ได้เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ได้รู้จักการทำวิจัยว่าแตกต่างจากงานพัฒนามาก และมีคุณค่ามากกว่าที่คิด

คุณสองศรี หัวหน้าทีมวิจัยบอกว่า ดีใจที่ได้รับโครงการมาให้ชุมชนได้เรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ได้พัฒนานักเรียน ได้ใช้ความรู้ที่ทีมวิจัยมีมาให้ลูกหลานได้เรียนรู้ สืบทอดอย่างเห็นโรงเรียนคงอยู่คู่ชุมชนเป็นสามสถาบันหลักที่สำคัญของชุมชนวัด บ้าน โรงเรียน อย่างเห็นความร่วมมือของชุมชนและโรงเรียน ช่วยกันให้การศึกษาให้กับเด็กเพราะลำพังครุภารกิจสอนตามหลักสูตรที่เป็นส่วนกลางตามที่ได้ศึกษาอบรมมา คิดว่าไม่เพียงพอ ต่อการดำรงชีพในภาวะปัจจุบัน เพื่อความต้องการของมนุษย์มีมากกว่าที่โรงเรียนมีให้ ต้องอาศัยชุมชนมาช่วยส่วนร่วมกันปฏิรูปการศึกษาของลูกหลานเพื่อให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ในสังคมที่ตัวเองอยู่ เด็กควรได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวเอาไว้ เพื่อวันเป็นหลักประกันความมั่งคงของชีวิตเมื่อเวลาไปไม่รอดในสังคมภายนอกกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติสุข

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

- ทีมวิจัยยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำนาวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- การจัดเก็บข้อมูลจากชุมชน โดยถ่ายทอดผ่านผู้เฒ่าผู้แก่และประชุมชุมชน ผู้เก็บข้อมูล จดบันทึกไม่ละเอียด ได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ต้องกลับไปสอบถามสัมภาษณ์เพิ่มเติม อีกครั้ง ทำให้เสียเวลาเพิ่มมากขึ้น
- สก. หรือผู้ประสานงาน ควรจัดกิจกรรมพบปะกันระหว่างทีมวิจัยทีมอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศึกษา, ๒๕๔๓.

โภมาตร จึงเสดียรรพย์. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ออมรินทร์ พรีนเตอร์กรุ๊ฟ, ๒๕๓๖.

พิชิต ฤทธิ์จรัญ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สุกัญญา ร้อยพิลา. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ปริญญา ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สมจิตร พรหมเทพ. การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของประชาชนชนบท. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมคุณลักษณะนิสัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภากาคพร้าว, ๒๕๔๒.

เอกวิทย์ ณ คลาง. ภูมิปัญญาชาวบ้านสืบภูมิภาค: ชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราษฎร์, ๒๕๔๐.

อุทุมพร จามรمان. การศึกษาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: หจก. พันนี่พับพลิชชิ่ง, ๒๕๔๐.

www.esanphc.net/online/pl/pl.pdf

www.Pls.trf.or.th

www.isangate.com/local/knowledge.html

www.Nongbua.ru.ac.th

ភាគី

ประวัติทีมวิจัย

๑. นายสองศรี แสงศรี

หัวหน้าโครงการ
ภูมิลำเนา ๓ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
การศึกษา ม.๖ (กศน.)
การทำงาน อดีต อสม. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน
 ปัจจุบัน ประธานชุมชน อสม. จังหวัดยโสธร
ผลงาน อสม. ดีเด่นแห่งชาติ ปี ๒๕๔๕
อาชีพ เกษตรกร
ความรู้ความสามารถ วิทยากรด้านสุขภาพ/การพัฒนาที่ดี กระเบื้อง

๒. นายจารัส ช่วงชิง

ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านกุดเสถียร

ภูมิลำเนา ๕๑๗ หมู่ ๑๒ ตำบลสามแยก
การศึกษา กศ.ม. บริหารการศึกษา
ผลงาน ๑) พิชิตรในงานต่างๆ
 ๒) วิทยากร
 - ผู้ประเมินภายนอกในกำกับ สมศ.
 - อบรมการวิจัยในชั้นเรียน
 - อบรมพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อขอ้มหรือเลื่อนวิทยฐานะ
 - อบรมการพัฒนาอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 ๓) ผลงานดีเด่น
 - เกียรติบัตร “บุคคลมืออาชีพ” จาก สถาบัน
 - รางวัลเหรียญทอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับ
 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - รางวัลโรงเรียนพระราชทานระดับประณมศึกษา ขนาดเล็ก
 ระดับชั้นมัธยมปีการศึกษา ๒๕๕๐ และ ๒๕๕๑
 - ชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม “สะพานแห่งศรัทธา” ระดับเขตตรวจ
 ราชการที่ ๑๔ (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร)
 - ชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม “เสริมสร้างปัญญาพัฒนาอาชีพ
 พึงตนเอง บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง” ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓. นายเดน ไชย ชาญทวีป

ภูมิลำเนา ๕๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร ศ.อบต.
 ความรู้ความสามารถ วิชาชีพช่าง

๔. นายนิพล พิศสุวรรณ

ภูมิลำเนา ๓๑ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ ทำน้ำสมุนไพร

๕. นายบุญมาก บุญทวี

ภูมิลำเนา ๔๔ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ การทำเกษตรอินทรีย์

๖. นายศิริ ชาเริพร

ภูมิลำเนา ๕๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ เกษตรอินทรีย์

๗. นายอนุชน ประสันลักษณ์

ภูมิลำเนา ๑๐๐ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยาการเกษตรอินทรีย์ เพาะพันธุ์ป่า สมุนไพร หมอยา

๙. นายมณี แสงแก้ว

ภูมิลำเนา ๗๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยากรเกษตรอินทรีย์ และทำไร่นาสวนผสม

๑๐. นางเทียนทอง สายเสนีย์

ภูมิลำเนา ๗๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ม.๓ กศน.
 อาชีพ แม่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ ตัดเย็บเสื้อผ้า วิทยากรสอนทอผ้า

๑๑. นางประทัยด สรายุรอมย์

ภูมิลำเนา ๕๑ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ การทอผ้าพื้นเมือง

๑๒. นางสุพรรณี บัญชา

ภูมิลำเนา ๑๐๐ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ทอผ้าไหม

๑๓. นายชุมกฎ โคงร่วชา

ภูมิลำเนา ๕๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ สมุนไพร ประเพณีวัฒนธรรม ประชาญชาวด้าน

๑๓. นางสมบัติ ไชยวารรณ์

ภูมิลำเนา ๕๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ทำอาหาร วิทยากรทำน้ำสมุนไพร เกษตรอินทรีย์

๑๔. นางหม่วย แสงศรี

ภูมิลำเนา ๓ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ แม่บ้าน
 ความรู้ความสามารถ ทำอาหาร วิทยากรเกษตรอินทรีย์

๑๕. นางอรัญญา พรมจันทร์

ภูมิลำเนา ๑๐๔ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๖
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ กรีดยางพารา

๑๖. นางบุญทิน โคงตระวิชา

ภูมิลำเนา ๑๐๕ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ม.๓ กศน.
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ ตัดเย็บเสื้อผ้า

๑๗. นางสาวนุชรา วิเชียรชาติ ครูโรงเรียนบ้านกุดเสถียร

ภูมิลำเนา ๓๕ ม.๓ ต.คำไผ่ อ.ไทยเจริญ จ.ยโสธร
 การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเคมี สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 ความรู้ความสามารถ คอมพิวเตอร์ กีฬาวอลเล่ย์บอล

๑๙. นางสาวทัศนีํ จากพา ครูโรงเรียนบ้านสมสะอาด สพท.ยส.๒
 การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคอมพิวเตอร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี
 ความรู้ความสามารถ ป้อนรำ เล่นกีฬาวอลเล่ย์บอล

๒๐. นางสาวประไพ เจริญชัย ครูโรงเรียนบ้านกุดเสถียร
 ภูมิลำเนา ๕๗ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนรู้

๒๐. นายทองเหรียญ ชาญทวีป

ภูมิลำเนา ๒๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยากรเกษตรอินทรีย์ วิทยากรเกี่ยวกับพืชสมุนไพร

๒๑. นายสีทู สีมาเมือง

ภูมิลำเนา ๕๖ หมู่ ๖ บ้านกุดเสถียร ต.สร้างมิ่ง อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร
 การศึกษา ป.๔
 อาชีพ เกษตรกร
 ความรู้ความสามารถ วิทยากรเกษตรอินทรีย์

ภาพกิจกรรม

กิจกรรมที่ ๑ : กิจกรรมเกษตรอินทรีย์

ทีมวิจัยและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายร่วมแรง รวมพลังทำปุ๋ยอินทรีย์

កីឡវិជ្ជីយនិករីយនប្រុកដីជសនករវាំ : ទេរីននិកនិករាយ

ทีมวิจัยและนักเรียนตอนกล้าและปักคำแปลงนาสาธิตเกษตรอินทรีย์

ทีมวิจัยและนักเรียนร่วมร้องเพลงเศรษฐกิจพอเพียง
ในยามพักเหนื่อยหลังถอนกล้าเตรียมปักดำ

สนับสนุนกับงานเกี่ยวข้าวของทีมวิจัยและเด็กนักเรียน

กิจกรรมที่ ๒ : กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

เด็กนักเรียนท่องป่าศึกษาเปลี่ยนไม้ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

กิจกรรมฝึกปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ

ของกลุ่มนักเรียน โรงเรียนบ้านกุดเสถีyr

กิจกรรมที่ ๓ : กิจกรรมการศึกษาสมุนไพร

ท่องป่าศึกษาสมุนไพร

กิจกรรมที่ ๔ : กิจกรรมการศึกษาประเพณีพื้นถิ่น

กิจกรรมทำนุญตักบาตรของนักเรียน โรงเรียนบ้านกุดเสือยร
อั่มนุญอั่มใจไปตาม ๆ กัน

